

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра теорії і методики початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи
та вступів

Ю. В. Громик

Протокол № 6 від «19» лютого 2020 р.

№519022020

ПРОГРАМА
виробничої практики
Педагогічна практика
Підготовки бакалавра
спеціальності 013 Початкова освіта
освітньо-професійної програми Початкова освіта

Програма практики підготовки *бакалавра*, галузі знань
01 Освіта / Педагогіка, спеціальності *013 Початкова освіта*, за освітньо-
професійною програмою *Початкова освіта*

Розробник: **І. О. Кашуб'як**, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти

Рецензент: **В. В. Вітюк**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Програма практики затверджена на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти

протокол № 7 від 21.01.2020 р.

Завідувач кафедри _____

Р. М. Пріма

Програма практикисхвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 5 від 23.01.2020 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету _____

В. З. Антонюк

Програма практикисхвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОПИС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Денна форма навчання	01 Освіта / Педагогіка 013 Початкова освіта Початкова освіта Бакалавр	Виробнича
Кількість годин/кредитів <u>240 / 8</u>		Рік навчання – 3-й, 4-й
		Семестр – 6-й, 7-й
		Консультації – 16 год.
		Самостійна робота – 224 год.
		Форма контролю: залік (6 сем.), залік (7 сем.)

Таблиця 1а

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Заочна форма навчання	01 Освіта / Педагогіка 013 Початкова освіта Початкова освіта Бакалавр	Виробнича
Кількість годин/кредитів <u>180 / 6</u>		Рік навчання – 2-й
		Семестр – 3-й, 4-й
		Консультації – 12 год.
		Самостійна робота – 168 год.
		Форма контролю: залік (3 сем.), залік (4 сем.)

2. АНОТАЦІЯ ПРАКТИКИ

Дисципліна належить до переліку нормативних навчальних дисциплін за освітнім ступенем «Бакалавр». Педагогічна практика ґрунтується на теоретичних знаннях, які здобули студенти під час вивчення теоретичних дисциплін циклу загальної та професійної підготовки. Під час проходження педагогічної практики здійснюється перевірка теоретичної та практичної підготовки студента до самостійної роботи у закладі загальної середньої освіти, рівень їх наукової підготовки. Педагогічна практика доповнює і збагачує теоретичну підготовку студентів, створює умови для вироблення в них вмінь та навичок, необхідних для організації освітнього процесу, враховуючи індивідуальні освітні потреби здобувачів освіти на першому рівні повної загальної середньої освіти.

Мета педагогічної практики – закріпити і вдосконалити базові вміння та формувати професійно значущі навички, що необхідні при виконанні функцій учителя початкової школи.

Основні завдання педагогічної практики:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань;
- формування і розвиток у майбутніх педагогів вмінь і навичок, професійно значимих якостей особистості;
- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в закладах освіти;
- вивчення передового педагогічного досвіду;
- виховання стійкого інтересу до професії вчителя, любові до обраної професії, формування педагогічних інтересів, нахилів, розвитку творчого підходу до педагогічної діяльності, виховання потреби в педагогічній самоосвіті;
- застосування знань та умінь, набутих під час вивчення фахових методик та дисциплін психолого-педагогічного циклу в професійній діяльності;
- закріплення, поглиблення та збагачення психолого-педагогічних та спеціальних знань з різних предметів, використання їх при розв'язанні конкретних педагогічних завдань;

- формування у студентів навичок організації виховної роботи з дітьми, спираючись на знання з психології, педагогіки та фізіології, враховуючи індивідуальні особливості здобувачів освіти;
- підготовка та проведення уроків із застосуванням активних та інтерактивних методів навчання і виховання;
- виконання функцій керівника в учнівських колективах, проведення індивідуальної роботи з учнями.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Для успішного проходження педагогічної практики студенти **повинні знати:**

- програми початкової школи;
- зміст і дидактичні можливості методичної літератури, підручників, наочних посібників, періодичних фахових видань для підготовки до навчально-виховної роботи в початковій школі;
- типи уроків, основні вимоги до сучасних уроків початкової школи;
- методичку моделювання, проектування та конструювання уроків;
- критерії самоаналізу та аналізу уроків;
- різні форми організації навчально-виховної роботи;
- психологічні та індивідуально-вікові особливості учнів початкової школи, шляхи організації психолого-педагогічної взаємодії з ними відповідно до самобутності кожної особистості;
- психолого-педагогічні та методичні аспекти роботи з обдарованими, слабкими учнями;
- комплексний підхід до навчально-виховного процесу в початковій школі, до його планування, проведення та аналізу.

Студенти **повинні вміти:**

- добирати навчальний матеріал для вивчення на уроці, подати програмовий матеріал відповідно до засад компетентнісного та інтегрованого навчання у початковій школі;

- моделювати, проектувати і конструювати навчальні заняття у початковій школі;
- укладати розгорнуті конспекти уроків, сценарії виховних заходів із використанням традиційних та інноваційних технологій навчання;
- добирати методи, прийоми і засоби навчання відповідно до мети змісту навчального матеріалу, психолого-педагогічних особливостей класу, раціонально розподіляти час між структурними етапами уроку;
- об'єктивно оцінювати навчальні досягнення учнів і коментувати оцінки відповідно до чинних критеріїв;
- здійснювати самоаналіз уроку, аналіз досвіду роботи учителя-класовода;
- здійснювати психолого-педагогічні спостереження уроків, виховних заходів, характеризувати психолого-педагогічні особливості класу, учнів;
- проводити індивідуальні бесіди з учнями;
- організовувати активний відпочинок на перерві;
- вести ділову документацію (класний журнал, щоденник спостережень, свідоцтво досягнень тощо);
- підготувати доповідь і представити результати педагогічної практики на підсумкову конференцію.

4. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

На педагогічну практику відводиться 4 тижні для студентів денної форми навчання та 3 тижні для студентів заочної форми навчання.

Від проходження педагогічної практики звільняються студенти заочної форми навчання, які працюють на посаді вчителя початкової школи і мають відповідний запис про це у трудовій книжці.

Таблиця 2

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	<p><i>До початку педагогічної практики:</i></p> <p>1.1. Розподіл студентів за базами практики.</p> <p>1.2. Формування пакету документів для проходження виробничої практики.</p> <p>1.3. Проведення настановчої</p>

	<p>конференції(ознайомлення студентів із завданнями та змістом педагогічної практики; обговорення змісту й організаційного плану роботи; ознайомлення з порядком ведення документації; проведення інструктажу із техніки безпеки)</p>
<p>2. Ознайомлювальний</p>	<p><i>Перший тиждень педагогічної практики:</i></p> <p>2.1. Ознайомлення з освітньою роботою закладу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з місцем проходження педпрактики (закладом освіти, його історією, традиціями, освітніми та виховними функціями, структурою); – з системою освітньої, позакласної та позашкільної роботи закладу, з порядком ведення шкільної документації (у процесі бесіди з директором школи чи заступником директора з навчальної і виховної роботи); – роботою методичного кабінету початкової ланки освіти та змістом роботи методичного об'єднання вчителів початкових класів; – документацією школи (оформлення та ведення класного журналу, особових справ, планів позакласної виховної роботи, групи продовженого дня, щоденників, свідоцтва досягнень учнів тощо); – зі специфікою позакласної роботи. <p>2.2. Екскурсія закладом освіти (ознайомлення з кабінетами, класними кімнатами, їдальнею, бібліотекою, майстернями, музеями тощо).</p> <p>2.3. Розподіл студентів по класах. Знайомство з класним керівником, учнями класу, освітнім середовищем.</p> <p>2.4. Ознайомлення з системою громадських доручень учнів, методикою їх періодичної зміни.</p> <p>2.5. Ознайомлення з анатомо-фізіологічними, психологічними та індивідуальними особливостями класного колективу.</p> <p>2.6. Опрацювання змісту Типової освітньої програми, за якою працює заклад, навчальних програм, підручників, робочих зошитів, календарних і тематичних планів вчителя початкових класів, плану його виховної роботи.</p> <p>2.7. Проведення індивідуальної роботи з учнями з метою виявлення їх інтересів, взаємовідносин.</p> <p>2.8. Ознайомлення з учнівськими портфоліо.</p>

3. Основний	<p><i>Протягом педагогічної практики:</i></p> <p>3.1. Освітня функція діяльності вчителя-класовода</p> <p>3.1.1. Спостереження та наступний аналіз уроків у закріпленому класі, виховних заходів, запис своїх спостережень.</p> <p>3.1.2. Ознайомлення з документацією вчителя-класовода: конспектами уроків, сценаріями виховних заходів.</p> <p>3.1.3. Допомога вчителю-класоводу у підготовці дидактичного матеріалу до уроків та позаурочних заходів.</p> <p>3.1.4. Самостійне проведення ранкових зустрічей.</p> <p>3.1.5. Самостійне проведення пробних і залікових уроків з різних навчальних предметів чи інтегрованого курсу. Самоаналіз проведених уроків.</p> <p>3.1.6. Підготовка та проведення уроків із додаткової спеціалізації. Самоаналіз уроків.</p> <p>3.2. Виховна функція вчителя-класовода</p> <p>3.2.1. Бесіда з класним керівником про методи вивчення учнів.</p> <p>3.2.2. Вивчення шкільної документації (особові справи, класний журнал, щоденники учнів, учнівські портфоліо, зошити, свідоцтва досягнень).</p> <p>3.2.3. Спостереження за діяльністю кількох учнів (навчальною, позакласною).</p> <p>3.2.4. Оцінка освітнього середовища.</p> <p>3.2.5. Організація дозвілля дітей на перервах</p> <p>3.2.6. Проведення виховного заходу (за планом класного керівника).</p> <p>3.2.7. Бесіда з вихователем групи продовженого дня з проблеми особливостей організації виховної роботи з молодшими школярами в умовах ГПД.</p> <p>3.3. Індивідуальна робота з учнями</p> <p>3.3.1. Проведення індивідуальних бесід з учнями.</p> <p>3.3.2. Проведення психолого-педагогічних спостережень за окремим учнем.</p> <p>3.3.3. Оцінювання розвитку дитини у таких сферах: соціально-емоційний розвиток; розвиток мови та мовлення; когнітивний розвиток; розвиток творчих здібностей; фізичний розвиток.</p>
4. Підсумковий	<p><i>По завершенню педагогічної практики:</i></p> <p>4.1. Оформлення документації практики.</p> <p>4.2. Проведення підсумкової конференції (за результатами педагогічної практики).</p>

5. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Зміст портфоліо студента-практиканта

I. Розділ відомостей про студента (титульний аркуш, на кому вказано ПІБ студента, спеціальність, освітню програму, академічну групу, методиста від факультету).

II. Інформаційний розділ (інформація по базі практики):

– інформація про заклад освіти (найменування, його історія, традиції, паспорт педагогічного колективу, основні завдання на навчальний рік, особливості освітнього процесу в початковій школі);

– інформація про клас (список учнів класу, список учнів, які відвідують гуртки, схема розташування учнів у класі, розклад дзвінків, розклад уроків, дані про вчителя-класовода).

III. Методичний розділ:

– конспекти проведених уроків з різних навчальних предметів чи інтегрованого курсу;

– конспект проведеного уроку із додаткової спеціалізації;

– конспекти проведених ранкових зустрічей;

– сценарій проведеного виховного заходу;

– дидактичні матеріали з наочними посібниками, мультимедійні презентації тощо.

IV. Психолого-педагогічний розділ:

– індивідуальна бесіда з учнем;

– психолого-педагогічна характеристика учня;

– заповнена форма спостережень за розвитком дитини (осінь або весна).

V. Рефлексія і оцінка:

– аналіз уроків, відвіданих студентом;

– самоаналіз уроків, проведених студентом;

– самоаналіз виховного заходу, проведеного студентом.

VI. Розділ підведення підсумків:

– звіт-презентація студента про результати проходження педагогічної практики, що включає фотозвіт, фотоновини чи відеолітопис практики, стінгазети, тематичні стенди, лепбуки, карти, схеми, таблиці тощо;

– щоденник студента-практиканта зі звітом, оцінками-відгуками вчителя початкових класів та методиста від факультету.

Свій індивідуальний план роботи студент складає на весь період практики протягом першого тижня її проходження. До плану включають тільки основні види навчальної, виховної та індивідуальної роботи, а також позакласні та позашкільні заняття. Поточні доручення не плануються (перевірка поточних і підсумкових (діагностичних) робіт учнів, щоденників, допомога учням у наповненні портфоліо; оновлення освітнього середовища, виготовлення дидактичного матеріалу; організація дозвілля молодших школярів на перервах, після уроків; організація харчування, чергування учнів).

Індивідуальний план складають на основі календарних планів вчителів, плану роботи класного керівника того класу, до якого прикріплений студент. Індивідуальний план потрібно скласти так, щоб він був конкретним робочим планом студента-практиканта в його щоденній навчальній та виховній роботі в школі.

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Оцінювання навчальних досягнень студентів з педагогічної практики здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінюючи результати практики, враховується оцінка керівника від бази практики.

Загальна сума балів, яку студент отримує за поточний контроль – 40.

Розподіл балів за поточне оцінювання:

Таблиця 3

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
1. Особистісні характеристики студента (дисциплінованість під час проходження практики; ініціативність; самостійність; професійна спрямованість; інноваційність тощо)	2
2. Психолого-педагогічна майстерність (педагогічний такт; комунікабельність; емпатійність; неконфліктність тощо)	1
3. Оцінювання процесу проходження практики: – проведення залікових уроків; – проведення виховного заходу; – проведення індивідуальної бесіди з учнем.	16

4. Оцінювання звітної документації: – конспекти уроків; – сценарій виховного заходу; – конспекти ранкових зустрічей; – психолого-педагогічна характеристика учня; – заповнена форма спостережень за розвитком дитини; – портфоліо студента-практиканта; – щоденник; – звіт-презентація студента про результати проходження педагогічної практики.	20
5. Якість звітної документації	1
Всього	40

Підсумковий контроль проходить у формі заліку, за складання якого студент може отримати максимум 60 балів.

Критерії для визначення кількості балів за підсумкове оцінювання:

51– 60 балів ставиться, коли студент демонструє тісний зв'язок теоретичних знань з великим творчим потенціалом; здатний самостійно розробити нову ідею, серію оригінальних, методично ефективних уроків та інших видів діяльності; добре імпровізує; легко і швидко знаходить правильні рішення нестандартних педагогічних ситуацій; здатний розробити нові методи, прийоми тощо; постійно прагне до творчого пошуку, професіоналізму; має добре розвинуту педагогічну рефлексію; володіє яскраво вираженим стилем педагогічної діяльності.

41– 50 балів ставиться у тому випадку, коли студент творчо опрацьовує готові розробки з врахуванням віку та індивідуальних особливостей конкретної групи, дітей, певних умов і програмових завдань; трансформує чужий педагогічний досвід у відповідності зі своїми особливостями; виявляє прагнення до пошуку нових оригінальних і нестандартних форм, методів, прийомів і засобів педагогічної діяльності; здатний із незначною допомогою розробляти нову ідею, провести оригінальний урок, організувати інший вид діяльності; може знаходити правильний вихід зі складної ситуації.

26– 40 балів ставиться, коли студент у педагогічній роботі користується розробками, але з готових матеріалів комбінує новий варіант уроку або іншого виду

діяльності; адаптує їх до визначеного віку і частково до індивідуальних особливостей учнів класу; при вирішенні нестандартних ситуацій здатний знайти ефективний вихід, переважно використовуючи метод аналогії; здебільшого строго слідує методичним рекомендаціям і отриманим знанням, тому творчість переважно виражена у незначній новизні у методах та прийомах, як правило, це стосується ігрових форм тощо; робота будується переважно за відпрацьованими стереотипами з внесенням незначних змін; уроків та інших видів діяльності, які вирізняються новизною та оригінальністю, як правило, не проводить.

11– 25 балів ставиться у тому випадку, коли студент широко використовує в роботі готові конспекти уроків і розробки; відчуває значні труднощі при виконанні творчих завдань; потребує постійної допомоги; вибір методів переважно буває неправильним або малоефективним; може досягати хороших результатів, працюючи за зразком, копіюючи методи і прийоми інших педагогів; з труднощами пристосовується до нових, раптово змінених умов.

1– 10 балів ставиться, коли студент вирішує педагогічні задачі і ситуації шляхом спроб і помилок, отримані знання майже не використовує в роботі, недостатньо використовує методичну літературу, не відтворює взірць вчителя; випадково, стихійно підібрані студентом методи і прийоми часто призводять до методичних помилок, не завжди досягається мета роботи; при виникненні нестандартних, складних ситуацій студент може використовувати методи «побутового виховання» – окрик, покарання, приниження гідності дитини, «підкуп» тощо; із значними труднощами, з помилками розробляє конспекти.

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова Г. О., Нікулочкіна О. В. Сучасний урок у початковій школі : традиції та інновації. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.
2. Антонова О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в 1-2 класах закладів загальної середньої освіти : Навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2019. 96 с. URL : <https://www.geneza.ua/product/825>
3. Вчимося вчитися та критично мислити. Нестандартні завдання за темами тижнів до курсу «Я досліджую світ». 1 клас. / авт.-упоряд. Н. В. Маценко, Н. В. Свір. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 133 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20 квіт. 2011 р. № 462. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
5. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 04.03.2018).
6. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
7. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2012. 176 с.
8. Іванчук М. Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі : навч.-метод. посібник. Чернівці : Рута, 2001. 97 с.
9. Кашуб'як І. О., Ольхова Н. В., Іванців М. І. Формування логічного мислення молодших школярів : навч.-метод. посіб. для студ. спец. 013 «Початкова освіта». 2-ге вид., перероб. і допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 160 с.
10. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 груд. 2016 р. № 988-р. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
11. Концепція розвитку педагогічної освіти : затв. наказом МОН України від 16 лип. 2018 р. № 776. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konsepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
12. Лякішева А. В., Вітюк В. В., Кашуб'як І. О. Кейсбук методів і прийомів критичного мислення в початковій школі. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 104 с.
13. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2019/2020 навчальному

році (Лист ІМЗО від 22.08.2019 № 22.1/10-2876). URL : <https://drive.google.com/file/d/1jF4z8ADQGX59abukBq8N5JRi8Vd4AmvI/view>

14. Навчальні програми. 3 клас: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2016/2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців. Харків : Вид-во «Ранок», 2016. 192 с.
15. Навчальні програми. 4 клас: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2016/2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців. Харків : Вид-во «Ранок», 2016. 176 с.
16. Навчання в дії : Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : [метод. посіб.] / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. Київ : АПН, 2003. 72 с.
17. Нова українська школа. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
18. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
19. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
20. Онопрієнко О., Листопад Н., Скворцова С. Компетентнісний підхід до навчання математики. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2014. 128 с.
21. Орієнтовні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів (Додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009). *Початкова освіта*. 2016. № 18 (786). С. 4–56.
22. Педагогічна практика в початковій школі : посібник / за ред. О. Б. Будник. Івано-Франківськ : ПП Бойчук А.Б. 2016. 308 с.
URL : <http://194.44.152.155/elib/local/2176.pdf>
23. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А. С. К., 2007. 144 с.
24. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник. Київ : А.С.К., 2006. 192 с.
25. Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи: затв. Наказом МОН України від 13.02.2018 р. № 137. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5a8/be0/bc3/5a8be0bc39d28681988610.pdf>
26. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу. (Наказ МОН № 1154 від 27.08.2019 р.) URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/2-klas-nush.pdf>

27. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі. (Наказ МОН № 924 від 20.08.2018 р.) URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/924.pdf>
28. Про затвердження типових освітніх програм для 1 -2 класів закладів загальної середньої освіти (Наказ МОН № 1272 від 08.10.2019 р.). URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/5d9d8feb1ce4f316467013.pdf>
29. Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти (Наказ МОН № 1273 від 08.10.2019 р.). URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/5d9d950e2e6d2068304471.pdf>
30. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.
31. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ, 2002. 368 с.
32. Савченко О. Я. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту : здобутки і нерозв'язані проблеми. *Рідна школа*. 2014. №4–5 (квітень–травень). С. 12–16.
33. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
34. Фідкевич О., Бакуліна Н. Теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах. Навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2019. 64 с. URL : <https://www.geneza.ua/product/864>
35. Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році. (Лист МОН № 1/9-415 від 03.07.18 року). URL : <https://osvita.ua/school/materials/metod-rekom/61559/>
36. Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році (Лист МОН № 1/11-5966 від 01.07.19 року). URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Lyst-MON-SHHodo-metodrekomendatsij-pro-vykladannya-predmetiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osvity-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi.pdf>